

DEAF
CLIMATE
ACTION

Nr. 2023-1-AT01-KA220-YOU-000161249

Video-Toolkit | Leesboek

in eenvoudige taal

voor trainers, jeugdwerkers en dove jongeren

Co-funded by
the European Union

Gefinancierd door de Europese Unie. De standpunten en meningen die hierin worden weergegeven, zijn echter uitsluitend die van de auteur(s) en weerspiegelen niet noodzakelijkerwijs die van de Europese Unie of het Europees Agentschap voor Onderwijs en Uitvoerend Agentschap voor Onderwijs en Cultuur (EACEA). Noch de Europese Unie, noch het EACEA kan hiervoor verantwoordelijk worden gehouden.

Beste gebruiker van dit leesboek,

"Deaf Climate ACTION" is een project over klimaatbescherming en milieubescherming.

Deaf Climate ACTION is een project voor dove activisten voor klimaat en inclusie.

Met ACTION bedoelen we ook activisme.

Activisme betekent dat mensen iets willen veranderen en verbeteren. Daarom ondernemen mensen samen of alleen actie voor verandering en verbetering.

Ze zetten zich in voor verbetering en verandering.

Projectinformatie in gebarentaal en al het materiaal vind je op de projectwebsite <https://Deafclimateaction.eu/>

Het project werd uitgevoerd in samenwerking met equalizent, Oostenrijk | Turkoois, Nederland | Deaf Studio, Slowakije | signcoders, Hongarije | EUDY, European Union of Deaf Youth, Brussel.

Beeldmateriaal voor het leesboek: © www.freepik.com

Inhoud

Overzicht	4
Earth Overshoot Day: Deel A	5
Earth Overshoot Day: Deel B.....	8
Energiebesparing: Deel A	11
Energiebesparing: Deel B	15
Europese Green Deal: Deel A.....	17
Europese Green Deal: Deel B	19
Fast Fashion: Deel A	22
Fast Fashion: Deel B.....	25
Klimaatrechtvaardigheid: Deel A.....	29
Klimaatrechtvaardigheid: Deel B	31
3R's - Deel A	35
3R's: Deel B	38
Microplastic: Deel A.....	42
Microplastics: Deel B	44
Rampen door klimaatverandering: Deel A.....	46
Klimaatrampen: Deel B.....	48
Milieu en gezondheid: Deel A.....	50
Milieu en gezondheid: Deel B	53
Waterbesparing: Deel A.....	55
Waterbescherming: Deel B	57

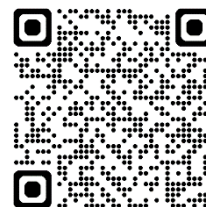
Overzicht

Het leesboek bevat 10 belangrijke tutorials.

Nr.	Onderwerp-Inhoud
1	Earth Overshoot Day
2	Klimaatrechtvaardigheid
3	3R – Reduce – Reuse – Recycle
4	Micro-plastic
5	Fast fashion
6	Duurzame energie, energiebesparing
7	Milieu en gezondheid
8	De Europese Green Deal
9	Civiele bescherming
10	Waterbescherming

Voor alle tutorials hebben we animatievideo's gemaakt in gebarentaal.

De video's vindt u op onze projectwebsite:
<https://deafclimateaction.eu/videos/>

Earth Overshoot Day: Deel A

Wat is Earth Overshoot Day?

Op deze dag

heeft de wereldbevolking alle hulpbronnen opgebruikt die in een jaar weer aangroeien.

Wat zijn natuurlijke hulpbronnen?

Natuurlijke hulpbronnen zijn materialen uit de natuur

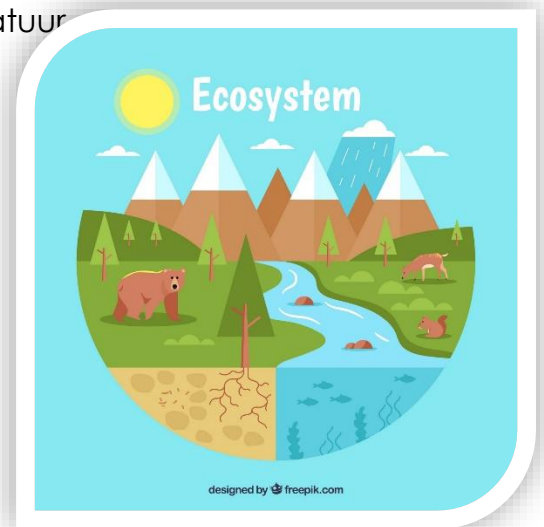
Bijvoorbeeld:

1. Bomen
2. Water
3. Aarde
4. Olie en gas
5. Dieren

De aarde moet alle grondstoffen leveren die we in een jaar verbruiken.

Elk jaar is er een dag

waarop we alle hulpbronnen opgebruiken die dit jaar voor ons beschikbaar zijn.

Met andere woorden: we verbruiken te veel hulpbronnen.

Deze dag wordt Earth Overshoot Day genoemd.

Op deze dag heeft de wereldbevolking alle hulpbronnen opgebruikt die in een jaar weer aangroeien.

Sinds de jaren 70 valt Earth Overshoot Day elk jaar eerder.
Dit toont aan dat we steeds meer van de hulpbronnen
van de aarde verbruiken.

In 1971 was Earth Overshoot Day 25 december.

In 2023 was Earth Overshoot Day op 2 augustus.

De belangrijkste reden voor Earth Overshoot Day is
ons te laten zien
dat we te veel natuurlijke hulpbronnen verbruiken.

De reden hiervoor is dat we meer voedsel willen,
meer energie willen produceren
en meer goederen willen produceren.

Earth Overshoot Day valt op 2 augustus.

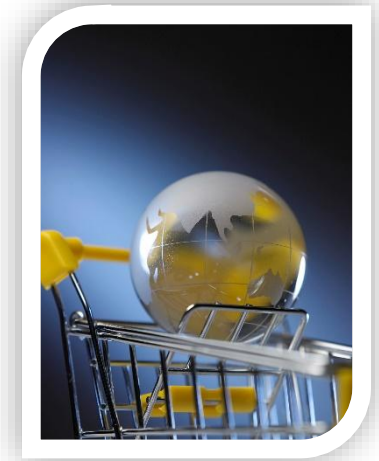
Dit betekent:

Als de mensheid dezelfde hoeveelheid hulpbronnen
verbruikt,
zou de aarde 1,7 keer zo groot moeten zijn.

We hebben grondstoffen van 1,7 aardes nodig,
anders hebben we in de toekomst niet genoeg.
Maar we hebben maar één aarde, dus maken we haar
kapot.

De gevolgen zijn ernstig.

Als we natuurlijke hulpbronnen sneller verbruiken dan ze
kunnen aangroeien,
brengen we de aarde schade toe.

De **biodiversiteit** verdwijnt:

Soortendiversiteit betekent:

Er zijn veel verschillende soorten:

- Planten
- dieren

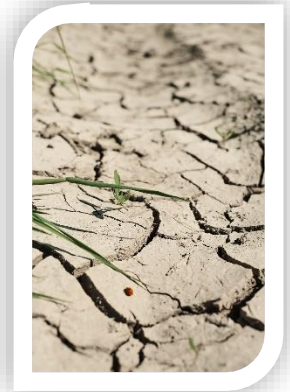
Ontbossing

Dit betekent dat mensen te veel bomen kappen.

Bodemerosie

Dit betekent dat de bodem en de aarde beschadigd zijn.

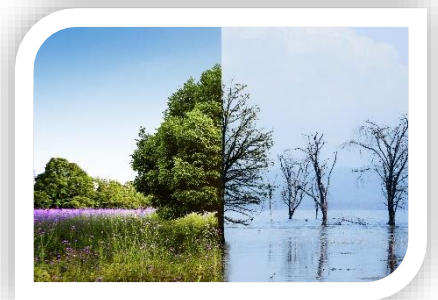
Dit betekent dat mensen geen voedsel kunnen verbouwen omdat de bodem vergiftigd of uitgedroogd is.

Klimaatverandering

Dit betekent dat het weer verslechtert.

Door de klimaatverandering komen extreme weersomstandigheden zoals stormen, overstromingen en droogtes vaker voor.

Verlies van zoet water

We hebben minder schoon water.

Earth Overshoot Day: Deel B

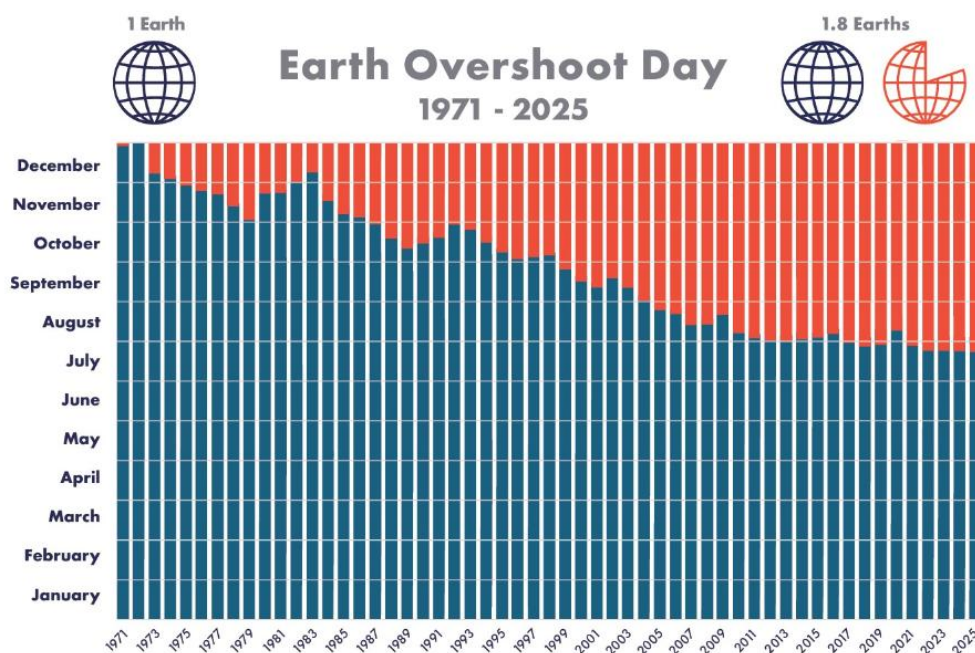
Wat is Country Overshoot Day?

Weet je nog dat we het in onze vorige video over Earth Overshoot Day hadden?

Elk jaar is er een datum die laat zien dat we te veel van de aarde verbruiken.

Deze dag wordt Earth Overshoot Day genoemd.

Op deze dag heeft de wereldbevolking alle hulpbronnen verbruikt die in een jaar weer aangroeien.

Afbeelding: © [Eerdere Earth Overshoot Days - #MoveTheDate van Earth Overshoot Day](#), overshoot.footprintnetwork.org

Elk land heeft zijn eigen Overshoot Day.

Dit is de dag waarop het land zijn hulpbronnen voor het betreffende jaar.

Earth Overshoot Day is het gemiddelde van alle landen.

Dit laat ons zien:

Sommige landen verbruiken minder hulpbronnen.

Sommige landen verbruiken meer hulpbronnen.

In Europa verbruiken de meeste landen meer hulpbronnen.

Dit betekent:

dat Overshoot Day eerder valt.

Bijvoorbeeld:

België – 26 maart

Oostenrijk – 6 april

Nederland – 12 april

Slowakije – 3 mei

Hongarije – 30 mei

Wanneer landen minder hulpbronnen verbruiken, valt de Overshoot Day later.

Bijvoorbeeld:

Colombia – 8 november

Indonesië – 3 december

Jamaica – 20 december

Dit leidt tot ongelijkheid.

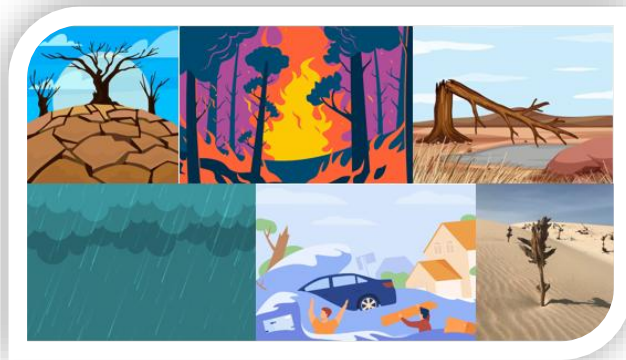

Rijke landen verbruiken meer hulpbronnen en verbruiken deze sneller.

Armere landen die minder hulpbronnen verbruiken, hebben nog steeds de grootste problemen met klimaatverandering en milieuschade.

Wat gebeurt er als we te veel hulpbronnen verbruiken?

1. Droogte
2. Bosbranden
3. Bodemerosie
4. Moessons
5. Overstromingen
6. Woestijnvorming

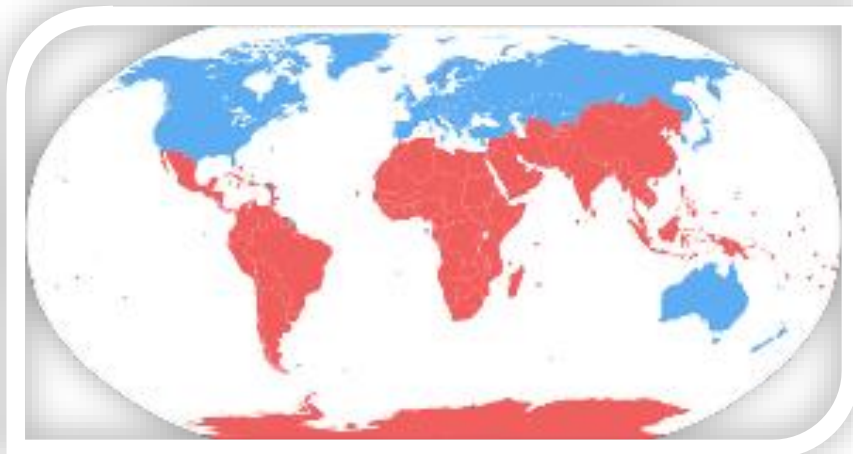
Woestijnvorming betekent:

De woestijnen worden steeds groter.

Er ontstaan woestijnen op nieuwe plekken, omdat er te weinig of helemaal niet regent.

De gevolgen van de overexploitatie van hulpbronnen zijn het ernstigst in de armste landen.

De omschrijving voor de armste landen ter wereld is: het Zuiden.

(zuid = rood, noord = blauw)

Energie besparen: Deel A

Energie besparen betekent:

Gebruik energie zorgvuldig en efficiënt.

Efficiëntie betekent zo min mogelijk energie gebruiken.

Dit betekent dat je minder geld uitgeeft.

Het is ook goed voor de planeet.

Waarom?

Het betekent dat je minder CO2 uitstoot.

Een laag energieverbruik betekent minder fossiele brandstoffen.

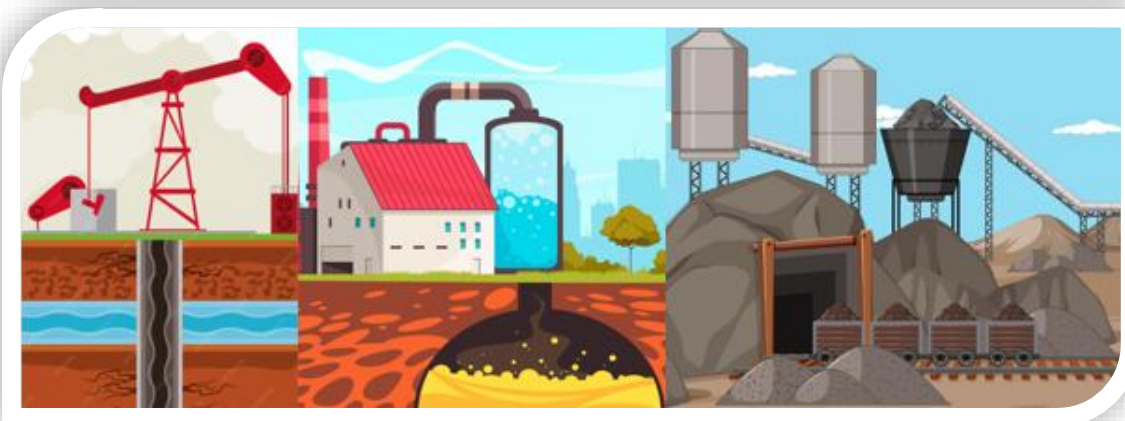
Fossiele brandstoffen zijn slecht voor het milieu.

Wat zijn fossiele brandstoffen?

Olie

Aardgas

Steenkool

Het is heel belangrijk
om minder fossiele brandstoffen te verbruiken.

Het is beter om te kiezen voor schone energie uit zon,
wind of water.

Deze energiebronnen worden hernieuwbare energie
genoemd.

Dit betekent dat ze nooit opraken en niet schadelijk zijn
voor het milieu.

Gebruik energiezuinige apparaten en lampen.

Energiezuinig betekent:

Een apparaat verbruikt heel weinig energie.

Dit betekent dat het hetzelfde resultaat bereikt,
maar verbruikt minder elektriciteit, olie of gas.

We moeten allemaal weten hoeveel energie we
verbruiken en proberen minder te verbruiken.

Simpele dingen zoals:

Doe het licht uit als we een kamer verlaten.

Op deze manier verspillen we geen energie.

Onze keuzes als consumenten zijn belangrijk.

Als we kiezen voor energiezuinige bedrijven, helpen we de planeet.

Het Deaf Climate ACTION-project heeft een app.

App is de afkorting van applicatie.

Onze app helpt je je CO₂-voetafdruk te berekenen.

Je CO₂-voetafdruk laat zien

hoeveel energie je verbruikt.

Onze app laat je zien waar je de meeste energie verbruikt.

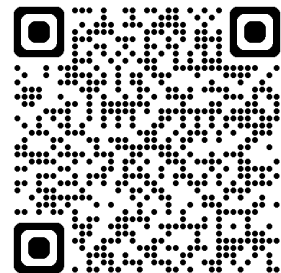

Maar hoe kun je energie besparen?

Bekijk Energiebesparing (Deel B) voor handige tips!#

App in gebarentaal

<https://deafclimateaction.eu/questionnaire/>

Energiebesparing: Deel B

Hoe kun je energie besparen?

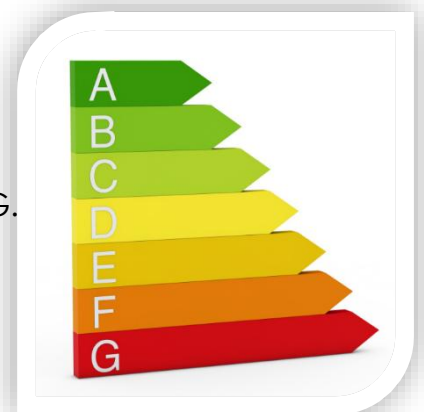
Hier zijn enkele tips
om thuis energie te besparen.
Dit betekent
dat u uw CO₂-voetafdruk verkleint.
Als je deze tips opvolgt,
helpt u onze planeet.

Vervang ouderwetse gloeilampen door ledlampen.
LED-lampen verbruiken tot 85% minder energie
en gaan langer mee.
Dit betekent,
dat u geld bespaart en het milieu helpt.

Kies bij de aankoop van een nieuw huishoudelijk
apparaat
kies dan voor een energiezuinig apparaat.
Een huishoudelijk apparaat is bijvoorbeeld een koelkast,
een fornuis of een wasmachine.
Apparaten hebben energie-efficiëntieclassen van A tot G.
Apparaten met energie-efficiëntieklasse A+++ verbruiken
minder energie.
Dit betekent dat u minder elektriciteit verbruikt.

Zorg ervoor dat ramen en deuren geen kieren vertonen.

U kunt ze afdichten om te voorkomen er warmte ontsnapt.

Zo blijft uw huis warmer zonder dat u de verwarming hoger hoeft te zetten.

Zet de verwarming lager naar 19 °C en trek een warme trui aan.

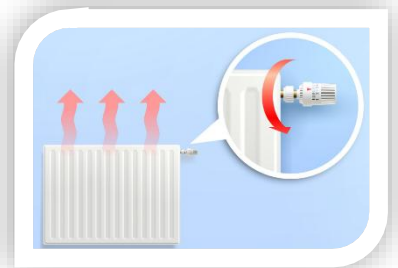
Zo kunt u geld besparen op de energierekening.

Je kunt tot 7% op je rekening besparen.

Bespaar water door korter te douchen.

Gebruik een energiezuinige douchekop die minder water verbruikt.

Zet de wasmachine en vaatwasser alleen aan als ze vol zijn.

Was kleding op lagere temperaturen.

Bij 30 °C verbruikt u minder energie.

U kunt energie besparen

door een lagere temperatuur te kiezen.

Als u wasgoed op 40 °C of hoger moet wassen,

gebruik dan het eco-programma van uw wasmachine.

Dit programma verbruikt gemiddeld 30% minder energie.

Het Deaf Climate ACTION-project biedt een app aan

waarmee de CO₂-voetafdruk kan worden berekend.

De app laat zien waar je de meeste energie verbruikt.

Zo weet u hoe u energie kunt besparen.

European Green Deal: Deel A

Wat is de Europese Green Deal?

Eén land alleen kan de klimaatverandering niet aan.

Dat is duur.

We hebben in elk land dezelfde regels nodig.

De landen moeten samenwerken.

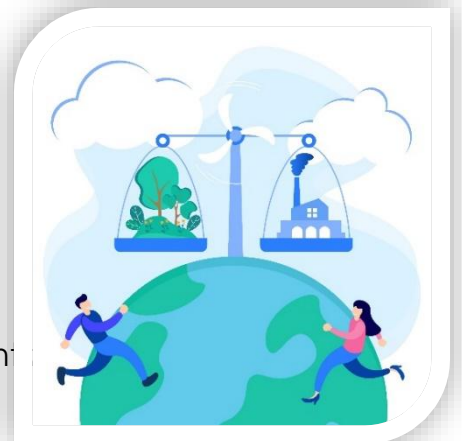
Daarom hebben de EU-landen de Green Deal gesloten.

De Europese Green Deal is een pakket van plannen, EU-wetgeving en -beleid.

De EU wil in 2050 klimaatneutraal zijn.

Klimaatneutraal betekent:

dat de CO₂-uitstoot en de CO₂-opname in evenwicht zijn.

Dit komt het milieu ten goede.

Andere doelstellingen:

1. De natuur beschermen
2. Omgaan met klimaatcrises

Bijvoorbeeld overstromingen en extreem weer.

Tegen 2030 moet de uitstoot van kooldioxide (CO₂) met 55% ten opzichte van 1990.

Om klimaatneutraliteit te bereiken,

hebben we veel plannen, wetten en maatregelen nodig.

De belangrijkste punten zijn:

1. Investeringsen
2. Energie
3. Verkeer
4. Handel
5. Industrie
6. Natuur
7. Landbouw
8. Onderwijs
9. Economie

In onze tweede video over de Europese Green Deal leggen we precies uit welke plannen erbij betrokken zijn.

Europese Green Deal: Deel B

Wat houdt de Europese Green Deal in?

De Europese Green Deal is een pakket van plannen, EU-wetgeving en -beleid.

De EU wil in 2050 klimaatneutraal zijn.

Klimaatneutraal betekent:

CO₂-uitstoot en CO₂-opname in evenwicht brengen.

De Europese Green Deal omvat concrete wetten en regels.

Het doel is om eerlijke veranderingen te realiseren die Europa helpen om:

de klimaatverandering te bestrijden.

Hier zijn 5 voorbeelden van EU-plannen:

EU-strategie voor biodiversiteit:

Biodiversiteit betekent:

Biodiversiteit

Dit betekent:

Veel verschillende wezens (dieren, vogels, vissen en insecten).

Veel verschillende habitats (waarin verschillende levende wezens leven en verschillende planten groeien).

Genetische diversiteit (verschillende genpatronen).

De EU is van plan meer geld uit te geven aan de volgende maatregelen:

1. Aanleg van nieuwe natuurgebieden
2. Bevordering van biologische landbouw

De EU is van plan om tegen 2030 3 miljard bomen te planten.

"Farm to Fork"-plan:

De EU streeft naar een duurzaam voedselsysteem.

De EU wil het gebruik van pesticiden en meststoffen terugdringen.

Tegen 2030 moet ten minste 25% van de landbouwgrond in de EU biologisch worden bewerkt.

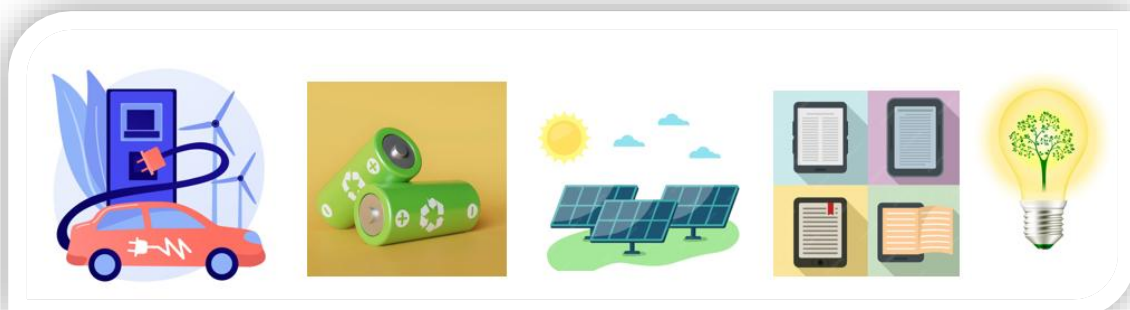
Europese industriestrategie:

De EU wil dat de industrie klimaatneutraal wordt.

Ze wil producten maken die nodig zijn voor de klimaattransitie.

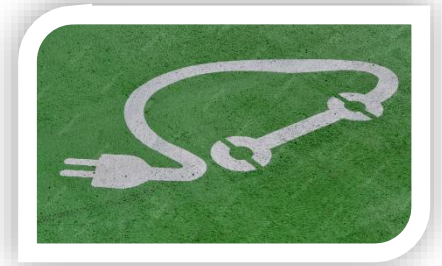
Bijvoorbeeld:

1. Elektrische auto's
2. Batterijen
3. Zonnepanelen
4. Digitale producten
5. spaarlampen

Groene mobiliteit:

De EU is van plan om tegen 2025 een miljoen oplaadpunten voor elektrische voertuigen te realiseren. Dit maakt het rijden in elektrische auto's gemakkelijker.

De EU wil ook een netwerk van hogesnelheidstreinen door heel Europa opzetten.

Erasmus+:

Erasmus+ is een EU-programma voor onderwijs, opleiding, jeugd en sport.

Via Erasmus+ kunnen jonge Europese burgers vaardigheden en kennis opdoen.

Erasmus+ financiert projecten die jongeren helpen bij het: groene vaardigheden.

"Deaf Climate ACTION" is een Erasmus+-project over groene vaardigheden.

Fast Fashion: Deel A

Wat is fast fashion?

Fast fashion is kleding die snel wordt geproduceerd. Vervolgens wordt deze tegen lage prijzen verkocht. Er zijn veel redenen waarom fast fashion slecht is voor het milieu.

De prijzen van kleding worden laag gehouden, omdat de productiekosten laag zijn. Dit is slecht voor onze gezondheid, voor het milieu en voor de werknemers die de kleding maken.

Hoe schaadt fast fashion het milieu?

Waterverbruik:

Voor het maken van een T-shirt is 2.700 liter water nodig.

Voor de productie van een spijkerbroek is 7.000 liter water nodig.

Er is veel water nodig om kleding te verven.

17 – 20% van de watervervuiling wordt veroorzaakt door het verven en de productie van kleding.

CO₂-uitstoot:

CO₂ is kooldioxide.

Wanneer steenkool, gas en olie worden gebruikt, komt er kooldioxide vrij in de lucht.

Koolstofdioxide is de belangrijkste oorzaak van de opwarming van de aarde en klimaatverandering.

Emissies zijn chemische stoffen (zoals kooldioxide) die de lucht vervuilen.

60% van alle kleding komt uit het Zuiden.

Zuiden.

Net als het Zuiden behoren alle armste landen van de wereld.

De kleding wordt per schip naar Europa vervoerd. Vrachtschepen veroorzaken veel milieuvervuiling.

Fast fashion maakt veel gebruik van kunstmatige materialen.

Kunstmatige of synthetische materialen worden gemaakt van ruwe olie.

De productie van deze materialen veroorzaakt CO₂-uitstoot.

De kledingindustrie veroorzaakt twee keer zoveel vervuiling als de lucht- en ruimtevaart- en de scheepvaartindustrie samen.

Chemicaliën:

Fabrieken gebruiken veel chemicaliën om kleding te verven en te impregneren.

Deze chemicaliën zijn vaak giftig.

De chemicaliën komen vaak in het water terecht.

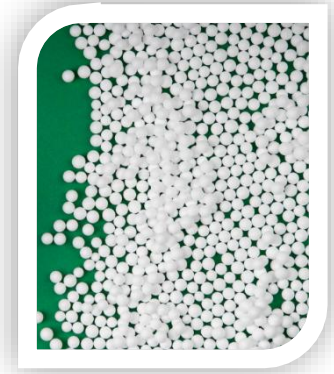
Kunstmatige materialen produceren minuscule plastic deeltjes.

Deze worden microplastics genoemd.

Wanneer we kunstmatige materialen wassen, produceren we micro·plastics.

Microplastics zijn erg schadelijk voor het milieu.

Microplastics zijn erg moeilijk uit het milieu te verwijderen.

Bekijk onze video (deel B) over slow fashion.

Fast Fashion: Deel B

Wat is **slow fashion**?

In onze video over fast fashion hebben we uitgelegd hoe kleding snel wordt gemaakt en tegen lage prijzen wordt verkocht.

Fast fashion is slecht voor onze gezondheid, voor het milieu en voor de werknemers die de kleding maken.

Slow fashion is het tegenovergestelde van fast fashion.

Bij slow fashion gaat het om

het op een duurzame manier produceren van kleding.

Duurzaam is het ingewikkelde woord voor iets dat lang kan worden voortgezet.

Als iets duurzaam is, betekent dit dat het niet veel hulpbronnen verbruikt.

Duurzame mode respecteert de rechten van werknemers en is niet schadelijk voor het milieu.

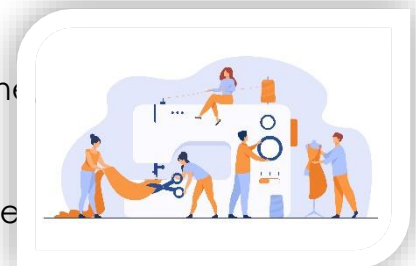
Duurzame mode draait om kwaliteit, niet om kwantiteit.

De kleding gaat langer mee.

De kleding is van betere kwaliteit dan fast fashion-kleding.

Duurzame kleding wordt vaak geproduceerd door kleine lokale bedrijven.

Kleine bedrijven brengen doorgaans minder schade toe aan het milieu.

Ze bieden hun werknemers doorgaans betere arbeidsomstandigheden.

Hoe kun je duurzame mode volgen?

Pas je aankoopgedrag aan:

1. Ontdek hoe je favoriete winkels of merken je kleding maken.
2. Kies kleding gemaakt van natuurlijke en duurzame materialen, zoals biologische scheerwol, linnen of hennep.
3. Koop tijdloze kleding. Volg geen trends.

Koop kleding van goede kwaliteit.

Dan kun je de kleding langer dragen.

Hoe weet je of iets van goede kwaliteit is?

1. Vervangbare knopen: Dit betekent dat het merk verwacht dat het kledingstuk lang meegaat.
2. Metalen ritsen in plaats van plastic ritsen.
3. Controleer de naden:
Kleding van goede kwaliteit heeft kleine steken

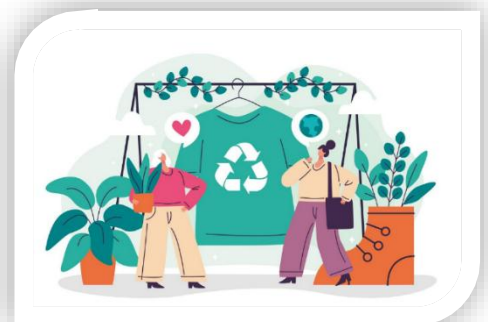
Koop minder nieuwe kleding.

Probeer eens tweedehands te winkelen,
om geld te besparen en afval te verminderen.

Ruil kleding met vrienden

of huur kleding voor speciale gelegenheden.

Je kunt je kleding ook een nieuwe look geven,
zodat deze er weer als nieuw uitziet.

Zo wordt slow fashion in stand gehouden:

Volg de wasinstructies.

Dit betekent dat kledingstukken niet krimpen in de wasmachine of beschadigd raken.

Was je kleding minder vaak,
zodat ze langer meegaan en je energie bespaart.
Als kledingstukken beschadigd zijn,
repareer ze dan in plaats van ze weg te gooien.

Klimaatrechtvaardigheid: Deel A

Wat is klimaatrechtvaardigheid?

Klimaatrechtvaardigheid betekent:

mensen eerlijk behandelen in verband met klimaatverandering.

Klimaatverandering raakt ons allemaal.

Maar klimaatverandering treft ons niet allemaal op dezelfde manier.

Niet iedereen draagt op dezelfde manier bij aan klimaatverandering.

De mensen

die het meest te lijden hebben onder klimaatverandering zijn niet de mensen die de meeste vervuiling veroorzaken.

Waarom is klimaatverandering onrechtvaardig?

Dit komt door het onrecht in het verleden.

Het komt ook doordat

de structuren van onze wereld onrechtvaardig zijn.

Rijke landen vervuilen meer, maar hebben minder last van de gevolgen van klimaatverandering.

Arme landen vervuilen minder, maar lijden meer onder de gevolgen van klimaatverandering.

Wat zijn de gevolgen?

1. Verlies van biodiversiteit
2. minder voedsel en water
3. Rampen zoals overstromingen, droogtes en stormen
4. meer mensen leven in armoede

Waar zijn de gevolgen het ernstigst?

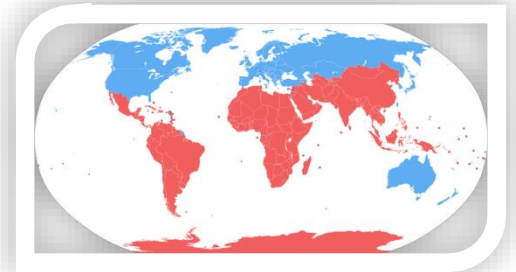
In de armste landen ter wereld.

We noemen deze landen het Zuiden.

Dit zijn voornamelijk landen op het zuidelijk halfrond.

Veel daarvan zijn armere landen

in Zuidoost-Azië, Afrika en rond de Stille Oceaan.

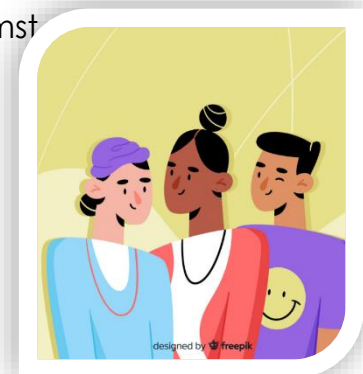
Wie heeft hier het meest last van?

1. Vrouwen
2. Inheemse volkeren
3. BIPoC-gemeenschappen

Dit zijn gemeenschappen van mensen met een etnische achtergrond.

Bijvoorbeeld:

1. van Afrikaanse, Aziatische, Latijns-Amerikaanse, Arabische, Joodse, inheemse of Pacifische afkomst
2. Mensen met een handicap
3. Mensen die in armoede leven

Waarom?

Arme landen hebben meer middelen nodig,

maar hebben daar onvoldoende toegang toe.

Ze vinden het moeilijk om veranderingen door te voeren

om de gevolgen van klimaatverandering het hoofd te

bieden.

Klimaatrechtvaardigheid: Deel B

Wat zijn de oplossingen voor klimaatverandering?

Oplossingen voor klimaatverandering moeten eerlijk zijn!

Ze moeten klimaatverandering aanpakken.

Ze moeten de ongelijkheden tussen rijke landen en het

Zuiden aanpakken.

Ongelijkheid is het ingewikkelde woord voor

dat sommige mensen meer hebben dan anderen.

Dat is niet eerlijk.

Het is belangrijk dat individuen opkomen voor

klimaatrechtvaardigheid.

Het is belangrijk dat gemeenschappen zich inzetten voor

klimaatrechtvaardigheid.

Mensen en gemeenschappen kunnen een verschil maken

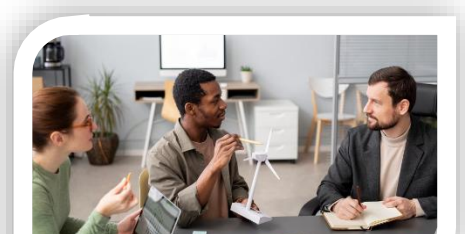
voor klimaatrechtvaardigheid.

Enkele suggesties zijn:

Lokale projecten voor duurzaam leven.

Wereldwijde bewegingen die pleiten voor beter en

eerlijker beleid en praktijken.

Wat is belangrijk?

Rijke landen moeten hun uitstoot verminderen:

Emissies is de complexe term voor vervuiling, zoals giftige gassen, uitlaatgassen van fabrieken en uitlaatgassen van auto's.

Deze gassen worden uitstoot genoemd.

Rijke landen moeten geld beschikbaar stellen voor klimaatadaptatie.

Bij beslissingen moeten rijke en arme landen worden betrokken:

Dit wordt participatieve besluitvorming genoemd.

Het betekent dat iedereen betrokken is bij beslissingen over klimaatverandering.

Rijke landen moeten gemarginaliseerde gemeenschappen respecteren.

Marginalisering betekent

dat er ook rekening moet worden gehouden met kleine groepen.

De energietransitie moet eerlijk en inclusief zijn.

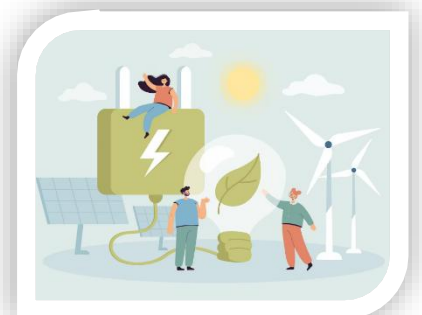
Wat is de energietransitie?

Dit betekent dat we de manier waarop we energie produceren moeten veranderen.

Bronnen zoals steenkool of gas veroorzaken veel milieuvervuiling.

We moeten gebruikmaken van .

Hernieuwbaar betekent dat iets kan worden vervangen.

Hernieuwbare energie is afkomstig van natuurlijke bronnen zoals wind, zon en water.

Deze energiebronnen genereren windenergie, waterkracht en zonne-energie.

We moeten overschakelen van steenkool en gas naar hernieuwbare bronnen.

Deze verandering moet eerlijk zijn en iedereen erbij betrekken.

De gemeenschappen die het meest door klimaatverandering worden getroffen, moeten hierbij worden betrokken.

Gemeenschappen moeten samenwerken.

Op die manier kunnen we de gevolgen van de klimaatverandering beter beheersen.

Niet alleen gemeenschappen worden nog door de klimaatverandering getroffen.

Gemeenschappen moeten ook bijdragen aan het creëren van een rechtvaardigere en duurzamere wereld voor iedereen.

We zouden producten moeten kopen die het Fairtrade-keurmerk dragen.

Fairtrade betekent dat mensen eerlijk worden betaald voor producten zoals cacao, koffie, thee, wol en meer.

Deze producten worden voornamelijk verbouwd in het Zuiden.

We moeten de behoeften en rechten van gemeenschappen respecteren.

De 3R's - Deel A

Wat zijn de 3R's?

De 3R's zijn:

- Verminderen
- Reuse
- Recycleren

Afval vervuult ons milieu.

Een oplossing voor dit probleem is:

Verminder, hergebruik, recycleer en produceer minder afval.

In deze video leggen we je uit hoe u kunt verminderen en hergebruiken. In de volgende video leggen we je uit wat recyclen inhoudt.

Verminderen:

Wat is het beste?

Het allerbeste is

geen afval te produceren.

Op deze manier koop je alleen wat je echt nodig hebt!

Als je boodschappen doet in de supermarkt:

Maak thuis een boodschappenlijstje.

Koop alleen wat er op de lijst staat.

Let op de hoeveelheid die je koopt.

Heb je echt een grote verpakking nodig?

Als je niet alles opeet,
gooi je een deel weg.
Dat is onnodige verspilling.
Het is beter om een kleinere verpakking te kopen.

Hergebruik:

Dit betekent:

Koop tweedehands.

Tweedehands betekent:

Je koopt iets

Dat iets al door iemand anders is gebruikt.

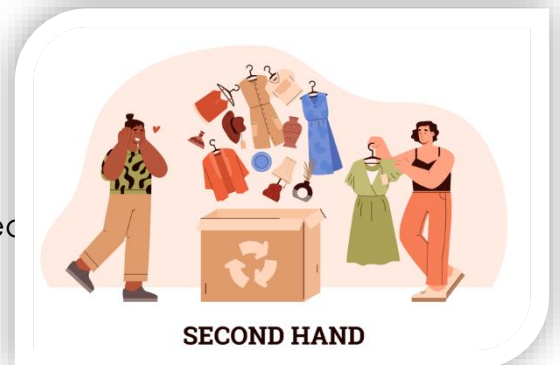
Andere manieren om dingen te hergebruiken:

1. Ruilen
2. Verdelen
3. Huren

Tegenwoordig zijn er veel tweedehandsaanbieders.

Er zijn winkels.

Er zijn ook online winkels.

Misschien heb je iets niet meer nodig.

Maar heeft een vriend het nodig?

Dan kun je ruilen.

Als je iets maar één keer nodig hebt,
dan kun je het huren.

Als je dingen ruilt en huurt,
bescherm je het milieu.

Bovendien bespaar je geld.

Er is iets kapot.

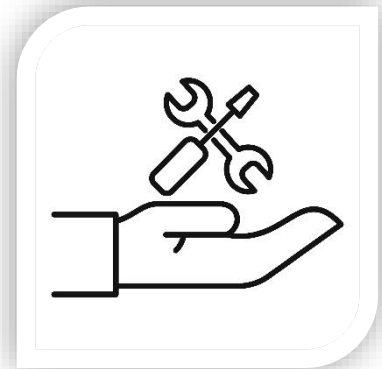
Je hoeft het niet meteen weg te gooien.

Misschien kan het gerepareerd worden?

Hoe?

Er zijn tal van instructievideo's op internet te vinden.

Deze video's laten zien hoe je iets kunt repareren.

Er zijn ook reparatiewerkplaatsen.

Je brengt het kapotte voorwerp mee en betaalt voor de
reparatie.

Er zijn reparatiecafés.

Mensen komen daar samen.

Ze willen samen dingen repareren.

Je kunt daar meedoen.

3R's: Deel B

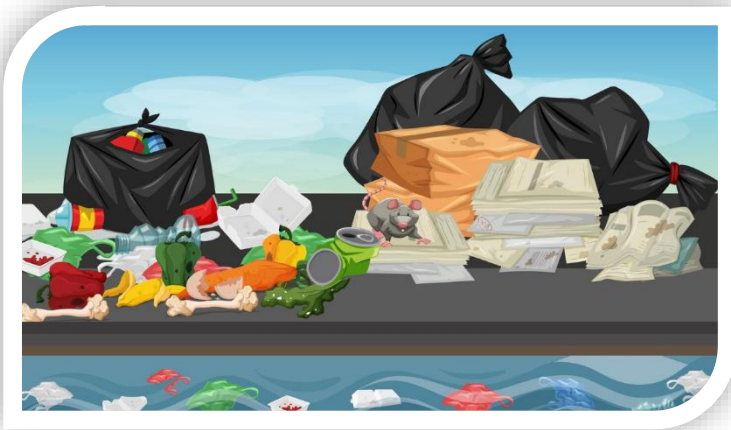
De 3R's zijn:

- Reduce (Duits: reduce)
- Hergebruik (Duits: reuse)
- Recycleren (Duits: wieder-verwerten)

Afval vervuult ons milieu.

Een oplossing voor dit probleem is:

Verminderen, hergebruiken, recyclen en minder afval produceren.

In de vorige video hebben we uitgelegd hoe je kunt verminderen en hergebruiken.

In deze video leggen we uit wat recyclen inhoudt.

Recyclen betekent:

Je kunt iets niet meer gebruiken.

Belangrijk:

Je gooit het echt weg.

Dit is het begin van de recyclingcyclus.

De cyclus bestaat uit 6 stappen:

1. Gebruik

Tegenwoordig gebruiken we veel dingen maar één keer.

Daarna hebben we ze niet meer nodig.

Bijvoorbeeld:

Yoghurtbekers of kranten.

2. Inzameling

We kunnen iets niet meer hergebruiken.

Dan moeten we het goed sorteren,

wanneer we het weggooien.

De belangrijkste afvalcategorieën zijn

1. Plastic
2. Metaal
3. Papier
4. Glas
5. Organisch afval
6. Problematische stoffen

Problematische stoffen zijn gevaarlijke stoffen.

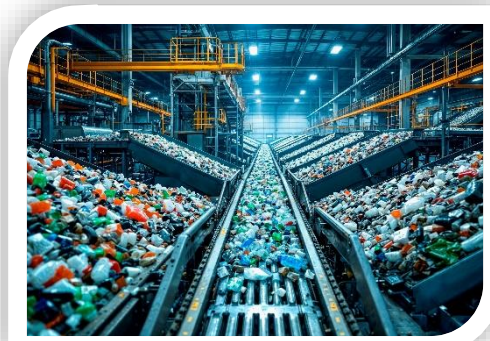
Dit zijn stoffen die giftig of gevaarlijk zijn.

3. Sorteren

Je brengt het afval naar een afvalcontainer

of naar de vuilstort.

Daar wordt al het afval opnieuw gesorteerd:

Bijvoorbeeld: verschillende soorten papier of metaal.

Het afval wordt vervolgens gereinigd.

4. Verwerking

Daarbij wordt het afval verder verwerkt.

Afhankelijk van het soort materiaal wordt het

- gesmolten
- verkleind
- geperst
- opgelost

5. Recycling

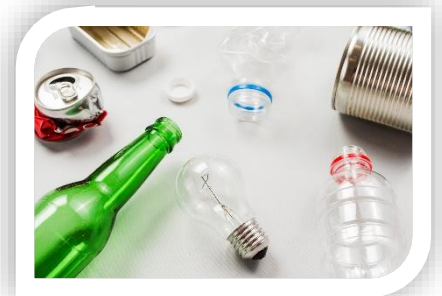
Daarbij worden de grondstoffen hergebruikt

of opnieuw gebruikt.

De materialen worden bewerkt (gesmolten, vermalen, geperst en opgelost).

Bijvoorbeeld:

- Metaalblokken (rechthoekige stukken metaal)
- Kunststofgranulaat (kleine kunststofbolletjes)
- Glasafval (of glasscherven)

De grondstoffen worden geleverd aan productiebedrijven.

6. Productie

Productiebedrijven gebruiken gerecyclede grondstoffen

voor de vervaardiging van nieuwe producten.

Bijvoorbeeld:

- Papier
- Auto-onderdelen
- Flessen

- Metaal

Micro·plastics: Deel A

Wat zijn microplastics?

Microplastics zijn heel veel zeer kleine stukjes plastic.

De deeltjes zijn kleiner dan 5 millimeter.

Microplastic ontstaat door:

1. Het wassen van kleding gemaakt van synthetische vezels
2. Slijtage van autobanden
3. Toevoeging van micro·plastics aan cosmetica:
4. Bijvoorbeeld microbeads in gezichtscrubs
5. Grotere plastic onderdelen vallen uiteen in kleine stukjes
6. Bijvoorbeeld plastic zakken en plastic flessen

Er komt steeds meer microplastic in de zee terecht.

De Verenigde Naties verklaarden:

In 2017 waren er 51 biljoen microplasticdeeltjes in de oceanen.

Microplastics in het water vormen een probleem.

Bijvoorbeeld voor zeedieren.

Zeedieren slikken de microplastics in.

Microplastics zijn slecht voor hun spijsverteringsstelsel.

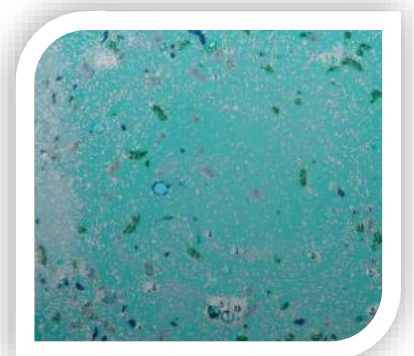
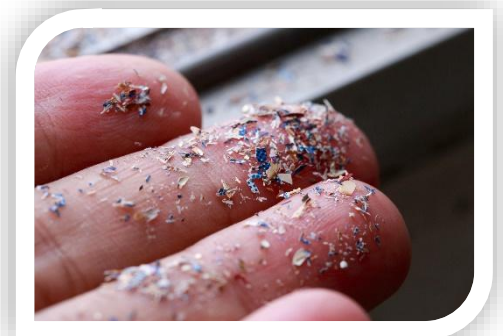
Bijvoorbeeld: de maag, de darmen

Hieruit volgt:

De dieren kunnen geen voedsel eten.

Door micro·plastic kunnen de dieren mogelijk geen jongen krijgen.

Microplastic veroorzaakt allerlei soorten ontstekingen.

Er is sprake van een ontsteking
als je een infectie of zwelling in je lichaam hebt.
Wanneer iemand zeevruchten eet,
eet hij ook dit microplastic.
Dit veroorzaakt ontstekingen.

Microplastics zijn schadelijk voor onze gezondheid.

Bijvoorbeeld:

Ontstekingen kunnen leiden tot ziekten en klachten.

Voorbeelden: kanker, zenuwproblemen

Microplastics: Deel B

Hoe kunnen we micro-plastics stoppen?

We moeten samenwerken.

Bijvoorbeeld:

Door . te ontwikkelen.

En door strenge regels vast te stellen voor de verwijdering van plastic.

We hebben meer plasticrecycling nodig:

Dit betekent

dat oud plastic wordt opgehaald door een bedrijf.

Het bedrijf maakt

nieuwe dingen van.

We moeten minder wegwerpplastic gebruiken.

Wegwerpplastic wordt maar één keer gebruikt.

Daarna wordt het weggegooid.

Bijvoorbeeld:

Als je iets mee naar huis wilt nemen

of een koffie to go hebt besteld.

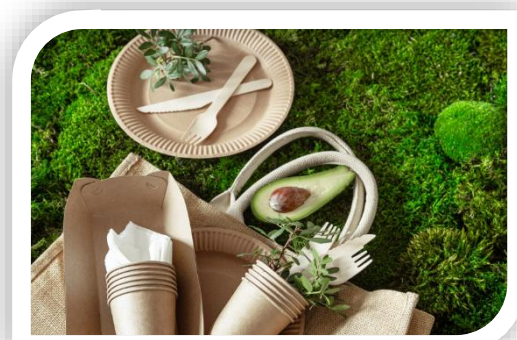
We moeten ervoor zorgen dat mensen worden geïnformeerd over de gevolgen van microplastics.

Wat kun je doen tegen micro-plastics?

Koop geen plastic wegwerpproducten.

Koop producten met een glazen verpakking.

Gebruik draagtassen van natuurlijk materiaal, bijvoorbeeld boomwol.

Koop cosmetica zonder microplastics.
Lees de ingrediënten op de verpakking.
Zitten er microplastics in cosmetica?

Scheid en recycle afval

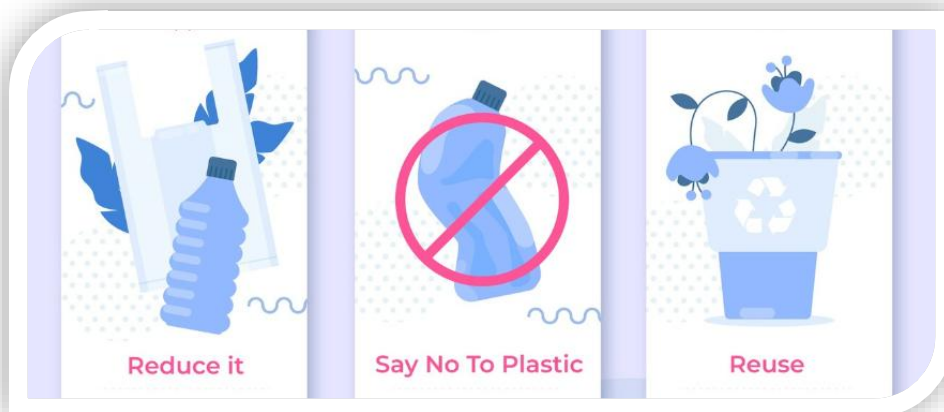
Ook overheden en bedrijven spelen een belangrijke rol.

U kiest zelf:

1. Wetten
2. Reguleren
- 3.

Bijvoorbeeld:

Een verbod op het gebruik van plastic rietjes

Klimaatverandering Rampen: Deel A

Wat is het probleem?

Klimaatverandering verandert ons weer.

Klimaatverandering betekent:

Onze planeet warmt op door broeikasgassen zoals kooldioxide in de lucht.

Koolstofdioxide en methaan zijn beide broeikasgassen.

Deze gassen ontstaan

1. bij de verbranding van olie, gas en steenkool,
2. bij het kappen van bomen (ontbossing) en
3. emissies van de industrie.

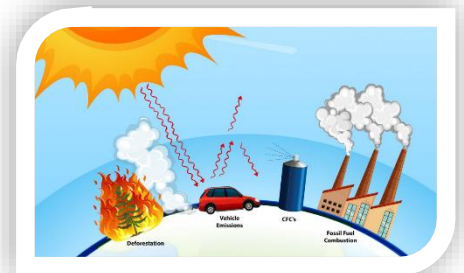
Klimaatverandering betekent:

Er zijn steeds meer natuurrampen.

Deze natuurrampen worden steeds ernstiger.

Het aantal natuurrampen is de afgelopen 30 jaar verdrievoudigd.

De zeespiegel op aarde stijgt steeds verder.

Natuurrampen betekenen:

1. Droogtes
2. Stormen
3. Overstromingen
4. Hittegolven

Bij natuurrampen raken mensen gewond of komen ze het leven.

Natuurrampen zijn ook erg duur.

Ze veroorzaken grote schade.

Het herstellen van de schade kost veel geld.

Dit betekent economische verliezen.

Overstromingen komen steeds vaker voor,
als gevolg van hevige regenval en de stijging van de
zeespiegel.

Droogtes worden erger en duren langer.

Droogtes vormen een groot probleem voor boeren.

Ze zorgen er ook voor dat water schaarser wordt.

De zee wordt ook warmer.

Door het warmere oceaanwater worden stormen en
orkanen heviger.

Ze veroorzaken ook zware regenval, overstromingen en
verwoestende winden.

Bosbranden worden erger,
omdat het weer en het klimaat droger en warmer zijn.
Branden beschadigen ecosystemen en huizen.
Ze zorgen ook voor slechte luchtkwaliteit.

Rampen door klimaatverandering: Deel B

Wat zijn de oorzaken?

Klimaatverandering betekent:

Er zijn steeds meer natuurrampen.

Deze natuurrampen zijn ernstiger.

Hogere temperaturen en veranderde neerslagpatronen zijn de belangrijkste oorzaken.

Menselijke activiteiten zijn de belangrijkste oorzaak van klimaatverandering en natuurrampen.

Menselijke activiteiten zijn:

Dingen die mensen doen en produceren.

Bijvoorbeeld:

1. Het verbranden van olie, steenkool en gas
2. Het kappen van bomen
3. Industrie

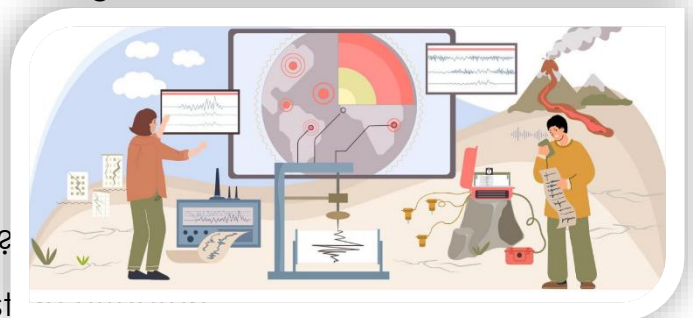
Wanneer zijn de problemen begonnen?

Wetenschappers merkten voor het eerst

klimaatverandering op natuurrampen voor het eerst in de 20e eeuw.

Sindsdien hebben ze verder onderzoek gedaan.

Vandaag de dag is klimaatverandering een groot probleem.

Wanneer hebben we de problemen voor het eerst opgemerkt?

We merkten dat
dat de zeespiegel steeds hoger werd.

We merkten dat
er steeds meer natuurrampen waren.

Het IPCC (Intergouvernementeel Panel inzake
Klimaatverandering)
werd in 1988 door de Verenigde Naties opgericht.

Er zijn veel lokale, nationale en mondiale afspraken over
klimaatverandering.

De afspraken hebben tot doel:
klimaatverandering te voorkomen.

De overeenkomsten helpen ons om:
ons voor te bereiden op natuurrampen.

Milieu-gezondheid: Deel A

Wat is Milieu-Gezondheid?

Het milieu is onze wereld.

Met milieu bedoelen we:

Alle natuurlijke materialen en levende wezens.

De omgeving om ons heen kan onze gezondheid beïnvloeden.

Het milieu omvat bijvoorbeeld

1. Lucht
2. Water
3. Voedsel
4. De plaatsen waar we wonen

Al deze dingen hebben een grote invloed op onze gezondheid.

Als we schone lucht inademen,
is dat goed voor onze longen en ons lichaam.
Maar soms is de lucht vervuild.

Vervuiling betekent:

er zit iets giftigs en schadelijks in de lucht,
dat in het water of de bodem terecht komt.

In de lucht kunnen gassen zoals kooldioxide schadelijk zijn.

Koolstofdioxide kan afkomstig zijn van de volgende bronnen:

1. Uitlaatgassen van auto's
2. Fabrieken

Als we veel vervuilde lucht inademen,
kunnen we ziek worden.

We kunnen last krijgen van:

1. Astma
Astma veroorzaakt ademhalingsproblemen
2. Longkanker
3. Hart- en vaatziekten
Dit zijn hartziekten

Water is ook belangrijk.

We hebben schoon water nodig om te drinken
en om te koken.

Als het water vervuild is,
kunnen we ziek worden als we het drinken.

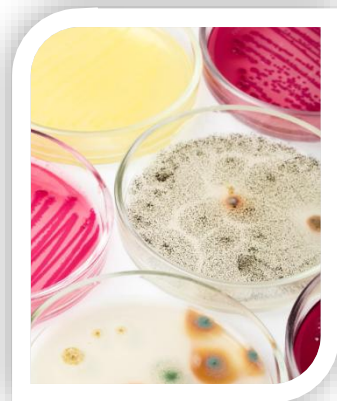
Bijvoorbeeld:

1. Diarree
2. Dysenterie
3. andere ziekten die je kunt krijgen van vuil water
4. vuil water kan het immuunsysteem verzwakken

Voeding is ook erg belangrijk.

We moeten gezond eten,
zodat ons lichaam goed functioneert.

Als ons voedsel bacteriën of schadelijke chemicaliën bevat,

kunnen we ziek worden.

Bijvoorbeeld:

Als een kip niet goed gaar is,

kunnen we voedselvergiftiging krijgen.

Als we op een plek

met veel vervuiling,

kan dit slecht zijn voor onze gezondheid.

Bijvoorbeeld:

In regio's met veel fabrieken

is de lucht vervuild.

Milieu-Gezondheid: Deel B

Hoe kan de milieugezondheid worden verbeterd?

Milieugezondheid kan ook een positief effect hebben.
Dit betekent dat het milieu onze gezondheid ten goede kan komen.

Als je in de buurt van een mooi park woont,
kun je daar gaan wandelen
en frisse lucht inademen.
Dat is goed voor je gezondheid.

Het gebruik van hernieuwbare energie in onze huizen
houdt de lucht schoon.
Hernieuwbare energiebronnen zijn bijvoorbeeld zonne-
energie.

Wat kunnen we doen
om onze milieugezondheid te verbeteren?
We kunnen meer lopen.
Gebruik de fiets.
Gebruik het openbaar vervoer in plaats van de
Op deze manier blijft de lucht schoon.

We kunnen ons afval recyclen.

Zo voorkomen we dat stortplaatsen vol raken.

Stortplaatsen zijn plekken waar afval wordt opgeslagen en begraven.

We kunnen ook proberen minder energie verspillen.

Het milieu kan onze gezondheid beïnvloeden.

Het is belangrijk:

dat we goed voor ons milieu zorgen.

Dan kunnen we gezonder leven.

We moeten beslissingen nemen om ervoor te zorgen

we een schoon en gezond milieu hebben.

Waterbesparing: Deel A

Wat is watervervuiling?

Vervuiling betekent:

Er wordt iets schadelijks in het milieu gebracht.

Er zijn verschillende soorten vervuiling:

1. Watervervuiling
2. Luchtvervuiling
3. Lichtvervuiling
4. Luchtvervuiling
5. Bodemvervuiling

Watervervuiling betekent:

De oceanen, zeeën, rivieren en meren zijn vervuild.

We hebben water nodig om te leven.

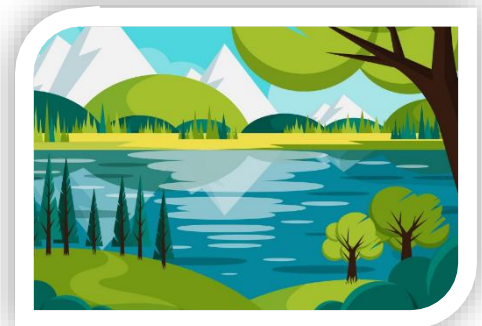
Er is veel water op onze planeet.

We kunnen alleen zoet water uit rivieren en meren gebruiken.

Dat is slechts 1% van al het water

op de hele planeet.

De rest is zout water.

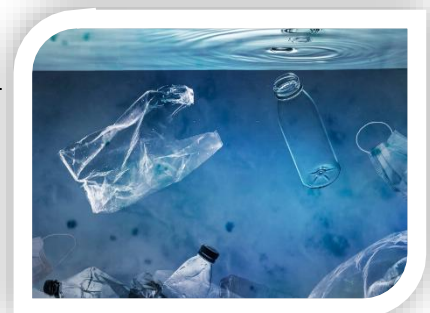
We moeten onze zoetwaterbronnen beschermen.

Mensen vervuilen ze door afval of giftige stoffen in het water te gooien.

Giftig betekent:

iets is giftig en schadelijk.

Dit maakt het water onveilig voor mensen en dieren.

Mensen produceren afval,
wat leidt tot vervuiling.

Als veel mensen afval produceren,
ontstaat er veel vervuiling.

Dit is slecht voor de natuur.

De natuur kan water zuiveren, maar dat kost tijd.

Soms stroomt afval rechtstreeks de zee in.

Er komen ook giftige chemicaliën vrij uit
boerderijen.

Fabrieken lozen met chemicaliën verrijkt water in rivieren
en zeeën.

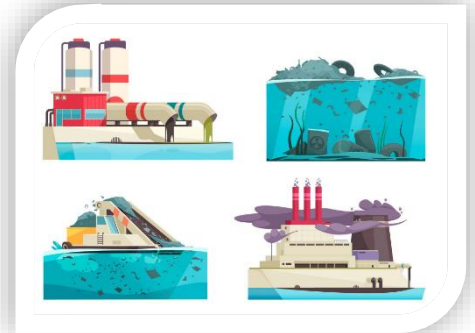
Vervuild water kan mensen en dieren ziek maken als ze
erin zwemmen.

Vogels en vissen kunnen plastic eten en daaraan sterven.
Zeehonden kunnen ook sterven als gevolg van vervuiling.

Watervervuiling betekent dat mensen minder schoon
drinkwater tot hun beschikking hebben.

De Wereldgezondheidsorganisatie zegt:

2 miljard mensen hebben geen toegang tot schoon
drinkwater.

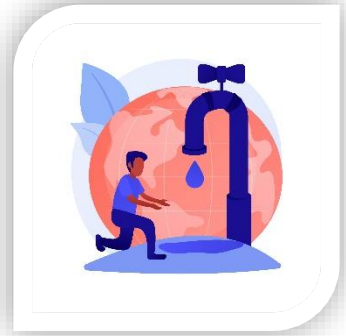
Waterbescherming: Deel B

Wat is waterschaarste?

Waterschaarste betekent:

Er is niet genoeg schoon zoet water.

Dit komt doordat mensen meer zoet water nodig hebben dan er beschikbaar is.

We beschouwen water als vanzelfsprekend.

We kunnen ons niet voorstellen

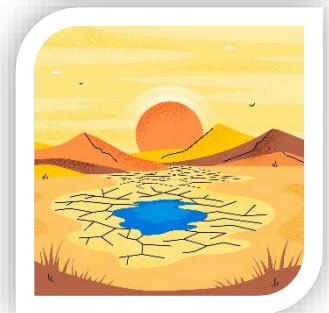
dat we zonder water zouden kunnen leven.

Er dreigt een wereldwijde watercrisis.

Tegen 2025 zou de helft van de wereldbevolking op plekken wonen waar niet genoeg water is.

Wat zijn de oorzaken van waterschaarste?

1. Klimaatverandering:
De temperaturen stijgen en het wordt warmer.
Daardoor drogen waterbronnen op.
Een stijging van de temperatuur betekent dat de zeespiegel stijgt.
Dit leidt tot overstromingen.
Tijdens overstromingen vermengt zoet water zich met zout zeewater.
2. Consumptiemaatschappij:
We hebben water nodig voor de productie van consumptiegoederen.
3. Waterbehoefte voor de landbouw
4. Waterverspilling en watervervuiling

Als er niet genoeg water is,
krijgen mensen problemen.

In gebieden met waterschaarste
moeten mensen vuil water drinken.

Dit betekent dat mensen ziek worden
zoals diarree, wormen of cholera.

Mensen kunnen zelfs aan deze ziekten overlijden.

Waterschaarste kan mensen armer maken.

Wie ziek wordt van vuil water, kan niet naar school of naar
het werk.

Sommige mensen moeten de hele dag besteden aan het
halen van water.

Dit gebeurt het vaakst bij vrouwen en kinderen.